

УДК 727: 069(477. 41)

Н.М. Кухарєва

МУЗЕЙ ЗАПОВІТУ Т.Г. ШЕВЧЕНКА У НАЦІОНАЛЬНОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ КОНТЕКСТІ

У статті висвітлюється роль Музею Заповіту Т.Г. Шевченка у сучасному суспільстві та розглядається використання новітніх інноваційних технологій у його музейній діяльності.

Ключові слова: сучасний музей, сучасний відвідувач, музейні інформаційні технології, музейна експозиція, музейний продукт, соціокультурний простір.

Актуальність нашого дослідження обумовлюється принципово новими підходами до організації музейної справи, коли музеї розглядаються у сучасному суспільстві як невід'ємна складова його соціокультурного простору. Сьогоднішній день вимагає від музеїв формування нового підходу до своєї роботи: інтерактивні експозиції, активна співпраця з різними мас-медіа, громадськими організаціями, різними фундаціями, сучасна рекламна діяльність, активне впровадження в систему «Інтернет» інформації про діяльність музеїв України, їх колекцій, окремі музейні пам'ятки, що мають національне, європейське, світове значення тощо.

У сучасних умовах традиційні форми роботи неефективні, тому актуальним є пошуки дієвих культурних механізмів відбору та передачі традиційних та новостворюваних цінностей, актуалізації історико-культурної спадщини. Інформаційні технології розширюють стіни музеїв, збільшують сфери їхнього впливу, допомагають вийти із закритого простору і стати частиною суспільного буття, бути актуальними для нової доби та сучасного способу життя.

Питання про роль музеїв у суспільстві розглядалося як у працях вітчизняних учених-музеєзнавців М. Біляшівського, І. Свенціцького, Н. Курінного, В. Щербаківського, Г. Мезенцевої, М. Славіна, П. Тронька, Р. Маньковської, А. Знаменського, Л. Калініної, Е. Кокоріної, так і закордонних авторів – Т. Смірнкової, А. Ліхтварка, А. Рейхвена, Ф. Вайдаха, Ш. Шредля та ін.

Метою запропонованої статті є розкриття окремих аспектів діяльності Музею Заповіту Т.Г. Шевченка в сучасних умовах для подальшого обміну досвідом з колегами-музейниками щодо запровадження нових інноваційних технологій в практику роботи музеїв.

Історичні зміни в усіх сферах життя на порозі ХХІ ст. поставили перед музеями нові завдання, вирішення яких відповідає вимогам сучасності. Сучасна трансформація музеїв у зарубіжних країнах відбувається на фоні і під впливом розвитку інформаційно-комунікативних технологій, тоді як вітчизняні музеї зазнають аналогічних змін внаслідок дії специфічних соціокультурних факторів – із зміною ситуації в суспільстві.

Музей Заповіту Т.Г. Шевченка відкритий 18 квітня 2008 р. у меморіальному будинку переяславського лі-

каря Андрія Козачковського, щирого друга Т.Г. Шевченка. Кобзар приїздив до Переяслава чотири рази: двічі у 1845 р. (серпень, жовтень – грудень) та двічі у 1859 р. (червень, серпень) і жив в цьому будинку [8, с. 125]. Музей є науково-дослідним відділом Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав», штат якого налічує 8 працівників (4 – наукових співробітників, 4 – музейних доглядачів). Специфіка нашого Заповідника полягає в тому, що він налічує 24 різнопрофільні музеї.

Специфічною формою музейної комунікації виступає музейна експозиція, за допомогою якої відвідувач спілкується із музейним предметом. Оскільки музей є соціальним інститутом, то він завжди створюється під вирішення якихось завдань сучасності, першочергово, соціальних і соціокультурних. «Метою створення Музею Шевченкового «Заповіту», – як зазначено в науковій концепції, – є відтворення атмосфери оточення старовинного українського історичного міста, будинку, в якому Т. Шевченко пережив високе поетичне піднесення в органічному контексті з українською природою, з усім українським життям, а також досягнення і відтворення всієї глибини творчості Т.Г. Шевченка переяславського періоду, осмислення української історії, ментальності, традицій» [7, с. 215]. Отже, йдеться не тільки про конкретний літературний твір «Як умру, то поховайте...» («Заповіт»), а й передачу музейними засобами Заповіту Т.Г. Шевченка нащадкам: його погляди на українську історію, майбутнє України тощо та тему Заповіту в його широкому філософському, духовному розумінні [7, с. 217].

Ми не повторювали того, що експонується в існуючих донині шевченківських музеях, а показали тільки те із життя Т.Г. Шевченка, що стосується лише Переяславщини. Нині діючий музей відповідає виклику часу, заявляє про власну особливу позицію в соціокультурному середовищі, адже вдалося створити неординарну, неповторну, унікальну експозицію Музею Заповіту Т.Г. Шевченка з меморіальними, літературно-художніми та історичними залами. Це було важке, проте й більш цікаве завдання, ніж створення за назвою та змістом традиційного літературно-меморіального музею [5, с. 30].

Меморіальний розділ музею відтворений інтер'єрами кімнат першої половини ХІХ ст.: «Вітальня А. Козачковського», «Кімната для гостей, в якій жив Т. Шевченко» (і написав безсмертний «Заповіт»), «Бібліотека А. Козачковського», «Кабінет А. Козачковського». Ще чотири зали присвячені розділу «Переяслав історичний», який дає можливість розкрити героїчну історію древнього Переяслава, побачити її очима Т.Г. Шевченка.

Літературно-художні зали, які розповідають про знайомство А. Козачковського з Т. Шевченком та його перебування на Переяславщині, розмістилися в трьох кімнатах. Одна зала музею – виставкова [4, с. 66].

Чи всякий реалізований проект є успішним? Щоб дати відповідь на це запитання, необхідно почути думку відвідувача. Наведу окремі фрагменти, записані у

«Книзі відгуків» нашого музею: «Прекрасна, професійно оформлена експозиція, вражаючі експонати, змістовне наповнення кожного залу!...(музейники Черкащини, 2012 р.); «Сердечний щирий уклін Вам – кожному окремо і всім разом – за збереження скарбниці, сповненої духовною спадщиною поколінь нашого народу, величі наших пращурів. Дякуємо, що попри всі незгоди сьогодення не даєте нам, нащадкам, занепасти духом, втратити остаточно сили та зневірись у дивовижному майбутті України...» (журналісти зі Львова, Вінниці, Києва, Кіровограда, Криму, Черкас, науковці, письменники, викладачі з семінару «Культура мови – культура нації», 2013 р.); «Низький уклін творцям цього унікального музею, де живе дух Тараса, де неповторна аура, де надихаєшся на добрі справи...» (письменник О. Балабко, м. Київ, 2013 р.); «Музей вартий того, аби повертатись сюди знову і знову!!! (Кіровоград, 2014 р.); «Мені 8 років. Я живу у Києві. Шевченка відкрила для себе у Переяславі» (Саша Допіра, 3-Б клас, м. Київ, ЗОШ № 252); «...Тільки заради відвідин вашого музею варто було приїхати до Переяслава» (співробітники Національної радіокомпанії України, 2016 р.); «Дякуємо за неймовірно затишний, викоханий музей, до якого хочеться повертатися і в якому справді відчувається подих часу» (Віка та Ігор, 2016 р., м. Полтава) [3]. Наш музей відвідує дуже багато іноземців майже з усіх країн Європи, Америки і навіть з далекого Китаю та Японії.

На початку XXI ст. музей отримує статус соціокультурного інституту. Починають складатися нові відносини з відвідувачем, пов'язані з тенденцією «відкритості» сучасного музею. Розширюється аудиторія музею завдяки як використанню художньо-виразних інформаційних засобів, так і врахуванню потреб поєднувати пізнання з відпочинком, розвагами.

Формування привабливого образу музею, розширення його аудиторії за рахунок використання сучасних художніх засобів, врахування об'єктивних потреб людей у свій вільний час поєднувати пізнання з розвагою змушує сучасні музеї використовувати видовищно-ігрові та інші методики організації поведінки та діяльності своїх відвідувачів.

Сучасного відвідувача музею можна назвати «новим культурним споживачем», орієнтованим не стільки на отримання констатуючої інформації освітнього характеру, скільки на отримання задоволення.

Досить цікавим проектом у нашому музеї стало проведення театралізованих екскурсій, які сприяють реалізації нових форм спілкування відвідувача з музеєм, індивідуального підходу до кожного глядача, нетрадиційних методів залучення його до музейних скарбів. Так, у музеї відбулася театралізована екскурсія «Переяславські стежки Кобзаря». Артисти молодіжного театру «Кредо» у вітальні зробили постановку – відтворили перший візит Кобзаря 19 серпня 1845 року до оселі свого друга. Натхненно, невимушено поринули в шевченківську добу

учні ДПТНЗ «Переяслав-Хмельницького центру професійно-технічної освіти» (керівник театру Інна Олійник). Кімната для гостей слугувала місцем, де самодіяльні артисти зробили постановку епізоду написання недужим Тарасом всесвітньо відомого твору – «Заповіту». Лауреат міжнародних пісенних конкурсів, співробітник НІЕЗ «Переяслав» Олег Малик-Малиновський зіграв роль Тараса Шевченка так, неначе прожив миті творчого осяяння Кобзаря, зумів донести до глядачів напругу рокових хвилин життя генія українського народу. Також з елементами театралізації проходили у музеї ремінісценції «Обніміться ж брати мої, молю вас, благаю...» та «Борітеся – поборете! Вам Бог помагає!..», де були розіграні сценки гіпотетичної позачасової зустрічі Т.Г. Шевченка з гетьманом Правобережної України Петром Дорошенком та гетьманом Лівобережної України Іваном Самойловичем (ролі грали учні Переяслав-Хмельницької гімназії), а також зустріч Т.Г. Шевченка з гетьманом Б. Хмельницьким та І. Мазепою (роль Т.Г. Шевченка грав О. Малик-Малиновський, роль Б. Хмельницького – працівник підприємства «Костал» Володимир Мисюра, роль І. Мазепи – директор міської гімназії Олександр Батрак). Глядачі як дорослі, так і учні надзвичайно схвально зустріли цю нову форму відтворення поезій Кобзаря у вигляді інсценізації. Такі театралізовані дійства є музейним продуктом, який можна замовити у будь-який час, коли виникає потреба у відвідувачів, а також дає можливість в отриманні музеєм додаткових джерел фінансування – музейного маркетингу. Для українських музеїв проблема самофінансування є однією з найгостріших, тому пошук та робота з потенційними спонсорами має стати одним з ключових завдань музейного менеджмента не тільки нашого музею, а й музеїв України. Наш музей отримував від спонсорів кошти обладнанням, оргтехнікою, для преміювання найкращих учнівських робіт під час проведення мистецьких конкурсів, на облаштування могили А. Козачковського тощо.

Визначною подією для нашого міста, Заповідника і музею стало проведення 1 квітня 2015 р. заключного гала-концерту міжнародного культурно-просвітницького проекту «Нас єднає Шевченкове слово», присвяченого 201-й річниці від Дня народження видатного українського поета Тараса Григоровича Шевченка та включенню цієї видатної події до Календаря пам'ятних дат ЮНЕСКО. Ця дата протягом 2014–2015 років відзначалася в Україні та в усьому світі. 2015 рік ми вважаємо Роком Шевченка на Переяславщині: відзначали 170-річний ювілей «Переяславської осені Кобзаря» (написано 10 творів Шевченка на Переяславщині) та 170-річчя написання «Заповіту» Т. Шевченка у Переяславі.

Організаторами заходу стали Влада Литовченко (Міжнародний фонд культурного співробітництва), Інна Силантьєва (Фонд підтримки молодіжного та олімпійського плавання), Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав», Київська обласна державна адміністрація.

страція. У рамках заходу проходила концертна програма, в якій виступили зірки сцени України – керівник музичного проекту «Українські Барви» Оксана Стебельська, співак та телеведучий Артур Боссо, Заслужена артистка України, співачка Марина Одольська, Дмитро та Євген Беженарь (гурт «Армані Бойз»), Народна артистка України Оксана Пекун, Заслужений артист України, співак Андрій Князь, співачка, композитор та автор пісень Наталія Турбіна, танцівник та хореограф-постановник Сергій Костецький, фольклорний гурт «Рожаниця», Заслужена артистка України, співачка Наталія Шелепницька, Заслужений артист України Тарас Яницький, Народна артистка України Наталія Бучинська.

Також відбулася презентація фотовиставки «Великий Кобзар. З любов'ю до книги – з миром у душі», яка складається з 25 фоторобіт за участю відомих українців з різних сфер суспільного життя: театру та кіно, моди, спорту, медицини, шоу-бізнесу. «Міжнародний культурно-просвітницький проект «Нас єднає Шевченкове слово» – це унікальна подія в культурно-мистецькому житті та історії України. Нам вдалося зібрати всі існуючі переклади творів Т. Шевченка різними мовами світу», – розповідала співорганізатор проекту Влада Литовченко. «Вшановувати пам'ять Тараса Шевченка ми повинні кожного року, тому що це дійсно історія нашої країни, а історію потрібно шанувати та пам'ятати. Проект «Нас єднає Шевченкове слово» об'єднав усіх українців та представників іноземних країн», – зазначила співорганізатор Інна Силантьєва [9, с. 4]. Участь у таких проектах надзвичайно важлива для нашого музею, для громадськості міста в сучасних умовах.

Співробітники музею приділяють велику увагу пошуку нових форм і методів роботи з дітьми, студентами. Активно діє програма «Музей – школі», в якому подається перелік тематичних екскурсій по музею, тематика лекторію наших співробітників. На базі музею започатковані літературні гостини у Кобзаревій світлиці, працює мистецька студія, куди залучаються учні наших загальноосвітніх шкіл, гімназії, музичної, художньої школи, Будинку художньої творчості дітей, юнацтва та молоді «Джерело», ліцею-інтернату тощо. Також проведено 6 пленерів студентів Київської Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури. Роботи студентів демонструвалися на виставках нашого музею.

Така форма роботи як квест за темою «Перебування Т.Г. Шевченка на Переяславщині» по-особливому сприймається відвідувачами. Побудовано навчально-розважальний квест у вигляді маршруту – цікаві історії, легенди про перебування поета на нашій землі. Разом з тим відвідувачі знайомляться і з центральними експонатами музею. Системне налагодження діалогу музею з підростаючим поколінням, формування культури відвідування музейних закладів забезпечує міцні контакти на майбутнє. Різноманітні інтерактивні програми загалом не можуть цілком замінити традиційні форми ро-

боти, але, разом з тим, такі нестандартні форми, як літературні вікторини, кросворди, рольові ігри, квести, флеш-моби, здатні зацікавити відвідувачів, привернути увагу молоді до сучасного, креативного сприйняття музейного простору.

Музей організовує різноманітну виставкову роботу, що є важливим діалогом музею з аудиторією, основою музейної комунікації. Організацією виставок ми передусім спонукаємо відвідувача до вивчення нових масивів інформації. Окрім того, виставковий матеріал часто стосується знань з історії культури, питань суспільного життя України та світу, висвітлює сучасний стан традиційного народного чи модерного мистецтва, духовності нашого народу.

Традиційними у музеї є виставки на шевченківську тематику, зокрема, «Шевченкові скарби» із колекції Предстоятеля Української Православної Церкви Блаженнішого Митрополита Володимира (нині покійного), «Шевченко в творах митців» (із колекції НІЕЗ «Переяслав»), «Шевченко – художник» (із колекції Національного музею Тараса Шевченка в Києві), «Світ старовинних поштівок» із колекції Шевченківського національного заповідника (м. Канів), «Шевченкіана Івана Марчука» – всесвітньо відомого українського художника, члена наукової ради Міжнародної академії сучасного мистецтва, лауреата Національної премії України імені Т.Г. Шевченка, народного художника України із колекції Шевченківського національного заповідника (м. Канів), «Шевченкіана Івана Іжакевича» із колекції Національного музею Тараса Шевченка, м. Київ та ін.

У музеї проводяться виставки за участі дітей: «Шевченко та Україна» – роботи учнів дитячої художньої школи; «У світі Тарасового мистецтва» – роботи учасників мистецького конкурсу із загальноосвітніх шкіл, будинків народної творчості Київської області.

Музейні виставки супроводжуються різноманітними поетичними, музичними вечорами, проведенням майстер-класів, зустрічами з авторами виставок, наприклад, досить цікавим було спілкування з Іваном Марчуком, всесвітньо відомим художником, з місцевими художниками, яких на Переяславщині дуже багато тощо. Так, у рамках презентації виставки «Петриківку треба «читати» душею» був проведений майстер-клас, на якому всі бажаючі змогли спробувати навчитися малювати в петриківському стилі та долучитися до створення власних самобутніх зразків українського народного декоративного мистецтва. Майстер-клас із петриківського розпису пройшов під керівництвом заслуженого майстра народної творчості України Тамари Олексіївни Вакуленко та Олени Василівни Ярмолюк. Майстер-клас дуже сподобався присутнім, всі справилися із поставленими завданнями і були задоволені своєю працею і тими малюнками, які були виконані під час даного заняття.

Цікавою формою роботи над виставковими музейними предметами є не тільки активна екскурсійна ро-

бота, а й проведення на основі благодатного матеріалу кількох заходів. Виставка розбурхує фантазію та цікавить відвідувача, адже не повідомляє всіх можливих фактів або деталей, а ставить запитання і підказує, що на цю тему можна дізнатися ще більш цікаво. Так, продовженням виставки «Михайло Сікорський. Літопис життя...», присвяченої 90-річчю від дня народження патріарха музейної справи, колишнього генерального директора НІЕЗ «Переяслав», Героя України став спільний проект із закладами освіти міста і району та музею по проведенню низки заходів по ознайомленню із життєвим шляхом та музейною діяльністю М.І. Сікорського, проведено вечір пам'яті. Всі виставки відвідують учні Переяслав-Хмельницької дитячої школи, проводячи уроки-заняття з мистецтвознавцем І.В. Кузьмицькою. Завдяки створенню музейних виставок відвідувачі мають змогу ознайомитись з унікальними пам'ятками, долучитись до світу історичного, духовного та культурного надбання українського народу.

«Одним з найбільш помітних процесів межі ХХ–ХХІ ст. стало активне проникнення до музейної сфери новітніх інформаційних, цифрових технологій, що багато в чому пояснюється швидким розвитком технічних засобів створення, презентації та зберігання інформації», – так характеризує сучасний стан розвитку музейної справи дослідниця Т. Смірнова [6, с. 79]. У той же час зрозуміло, що в процесі організації музейної експозиції важливу роль відіграють експонати – «музей починається і закінчується там, де починається і закінчується музейний предмет – справжній матеріальний свідок історико-культурних процесів, явищ і подій, що мають соціальну значущість, тобто, ключовим елементом музейної експозиції завжди був і залишається музейний предмет» [2, с. 71].

Однак ідея, сенс, історія музейного предмета можуть доноситися до глядача різними способами. Так, мультимедійні засоби відображення інформації все більше використовуються в музейній практиці, допомагають більш широко представити експозиційний і виставковий матеріал, залишаючи в пам'яті відвідувачів яскравий образ.

Ми почали використовувати новий принцип представлення експонатів – «підійди і доторкнись». Метою таких експозицій є перетворення відвідувачів на дійових осіб. У цьому сенсі традиційний і новий типи експонування мають суттєві відмінності: так, традиційний спрямований швидше на емпіричне переживання (звернений до життєвого досвіду відвідувача), в той час як новий впливає на емоційне сприйняття, тобто викликає безпосередню реакцію. Наприклад, у музеї відвідувач як дійова особа використовує рояль ХІХ ст., на якому можна зіграти будь-яку мелодію або ті, які лежать на роялі (навіть награти мелодію улюбленої пісні Т. Шевченка «Ой піду я до млина», яку співав поет у вітальні на вечорі, влаштованому на честь його приїзду Козачковським 19 серпня 1845 р.); також рояль використовується при проведенні масових заходів тощо.

Ідея використання звуку в експозиції все більше привертає увагу музеологів і дизайнерів. Оскільки звук несе додаткову інформацію, це, безсумнівно, підвищує пізнавальну цінність та емоційну виразність експозиції, поглиблює сприйняття ідеї.

Існує безліч форм звукового оформлення і видів його використання в контексті конкретної експозиції. Так, у меморіальній кімнаті «Бібліотека А.О. Козачковського» є чудова річ, яка збереглася із будинку Козачковських, яку бачив і слухав Т.Г. Шевченко, – музична скринька першої половини ХІХ ст. німецького виробництва. Для відвідувачів не тільки цікаво споглядати даний музейний предмет, а й прослухати справжнє звучання 12-ти мелодій, записаних на цій скриньці, і віртуально перенестися у ХІХ ст.

Все частіше звук стає повноправним елементом експозиційного дизайну. Звук «оживляє» предмети. Створюючи виставки у виставковій залі музею, часто використовуємо звукові відеоряди. Наприклад, з нагоди відзначення 1025-річчя Хрещення Русі у музеї була відкрита виставка «Предмети сакрального мистецтва» із колекції НІЕЗ «Переяслав», де були представлені дерев'яні ікони ХVІІ–ХІХ ст., ікони металеві складні, натільні, перламутрові, хрести-енколпіони, а також дуже цінна чудотворна ікона Миколая Чудотворця. Через звуковий відеоряд відвідувачі могли бачити всю колекцію ікон Заповідника, які не були представлені на виставці. Такі мультимедійні засоби оживили експозицію виставки.

Перспективним напрямом у розвитку музейництва є використання Інтернет-технологій, що відкривають великі можливості для комунікації музею з широкою аудиторією відвідувачів, ознайомлення їх з матеріальним і духовним культурним надбанням, розширення міжмузейних контактів, інтеграції у світове музейне співтовариство. Наш музей, на жаль, власного сайту не має. Є сайт Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав», на якому розміщена інформація про всі музеї, в тому числі і про наш. На ресурсі «Музейний портал» розмістили віртуальний тур по Музею Заповіту Т.Г. Шевченка. Ми постійно наповнюємо сторінки сайту НІЕЗ «Переяслав» інформацією про всі заходи, які відбуваються у музеї.

Досвід показує, що кількість відвідувань музейно-виставкової експозиції прямо залежна від висвітлення її у ЗМІ, демонстрації репортажів у телевізійному ефірі, випусків радіопередач, повідомлень у пресі тощо. Наш музей налагодив регулярні контакти із місцевими ЗМІ (телеканалом «Альта», газетами «Вісник Переяславщини», «Переяславська рада») через систематичні запрошення їх на заходи музею із детальною інформацією про них. Постійно співробітники нашого музею співпрацювали не тільки із місцевими ЗМІ, а й давали інтерв'ю каналам «Інтер», 5 каналу про перебування Т. Шевченка на Переяславщині, інтерв'ю під час зйомок телефільму «Шевченко для кожного свій» (до

200-річчя від дня народження Т.Г. Шевченка) Інститутом журналістики Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка, підготували телевиступ на тему «Заповіт» Тараса Шевченка для циклу телепередач про Т.Г. Шевченка «Мене там мати сповила...» для Міжнародного телеканалу УТР, надали інтерв'ю-коментар радіоканалу «Культура» та І каналу Українського радіо про написання Т. Шевченком «Заповіту» в Переяславі, брали участь у прямому ефірі 3 каналу Національної радіокомпанії України із заступником директора Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України С.А. Гальченком, м. Київ про Музей Заповіту Т.Г. Шевченка та про перебування Великого Кобзаря на Переяславщині, надавали інтерв'ю та склали довідки для популяризації унікальних експонатів музею для газети «Аргументи і факти», «Час Київщини», «Голос України» та ін.

Сьогодні такими актуальними є слова Фрідріха Вайдаха про те, що музеї «мають специфічне завдання, яке жодна інша установа не може в них відібрати: вони створені для того, аби допомогти всім зацікавленим краще зрозуміти себе і своє місце в цьому світі» [1, с. 54]. Таким музеєм є Музей Заповіту Т.Г. Шевченка – унікальна перлина Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» та й усієї України.

Отже, сьогодні музеї повинні стати центрами культурного і духовного відродження українського народу, а для цього слід використовувати нові сучасні інноваційні технології, адекватні вимогам часу. Основними факторами трансформації музею як соціокультурного інституту є розвиток інформаційно-комунікативних технологій, економічні і політичні зміни в суспільстві.

Створення Музею Заповіту Т.Г. Шевченка – неординарна подія в сучасному українському музеєзнавстві, яка має всеукраїнське значення. Титанічною працею багатьох наших наукових співробітників, доглядачів, реставраторів, художників відкрито перший в Україні Музей Заповіту Т. Г. Шевченка, який є важливим центром популяризації творчості Кобзаря, його заповітів, виховання молоді на засадах патріотизму. Музейним співробітникам ще багато потрібно попрацювати для здійснення інноваційних перетворень у діяльності нашого музею, зокрема, з питань музейного маркетингу, менеджменту, а також для залучення благодійної допомоги, меценатських і спонсорських коштів в реалізації різноманітних музейних проєктів.

ПОСИЛАННЯ

1. Вайдаха Ф. Музеологія / Ф. Вайдаха. – Львів: Літопис, 2005. – 628 с.
2. Знаменський А.В. Модернізація музейної діяльності / А.В. Знаменський // Довідник керівника установи. – 2003. – № 10. – С. 71
3. Книга відгуків Музею Заповіту Т.Г. Шевченка. 2008–2017 рр.
4. Кухарева Н. Музей Заповіту Т.Г. Шевченка – пам'ять вдячних нащадків // Н. Кухарева // Шевченкова скарбниця. Матеріали І-го Всеукраїнського з'їзду музейних працівників, присвяченого 200-річчю від дня народження Т.Г. Шевченка та актуалізації вшанування пам'яті Великого Кобзаря напередодні його 200-літнього ювілею. – Черкаси: Брама-Україна, 2012. – 188 с.
5. Кухарева Н. З досвіду створення експозиції Музею Запові-

ту Т.Г. Шевченка в Переяславі / Н. Кухарева // Музейна експозиція: сучасний погляд і досвід побудови (м-ли наук.-практ. конф.). – К.: ДАККІМ, 2009. – С. 66.

6. Маньковська Р.В. Музейництво в Україні / Р. Маньковська. – К., 2000. – 136 с.

7. Мельник В. Музей Шевченкового Заповіту / В. Мельник // Пам'ять століть. – К.: Фенікс, 2008. – № 1–2. – С. 214–219.

8. Сікорський М.І. На землі Переяславській / М.І. Сікорський, Д.Т. Швидкий. – К.: Наукова думка, 1983. – 253 с.

9. У Музеї Заповіту Т.Г. Шевченка відбувся гала-концерт зірок України // Вісник Переяславщини. – 2015. – № 93. – С. 4.

Кухарева Н.М. Музей Завещания Т. Г. Шевченко в национальном социокультурном контексте

В статье освещается роль Музея Завещания Т.Г. Шевченко в современном обществе и рассматривается использование новейших инновационных технологий в его музейной деятельности.

Ключевые слова: *современный музей, современный посетитель, музейные информационные технологии, музейная экспозиция, музейный продукт, социокультурное пространство.*

Kuhareva N.M. Museum of Testament of Taras Shevchenko in the national socio-cultural context

The article highlights the role of the Museum of Testament of Taras Shevchenko in modern society and use of the latest innovations in its museum activities is considered.

Key words: *modern museum, the modern visitor, museum information technology, museum exhibition, museum product, socio-cultural space.*

26.02. 2017 р.

j

УДК 069(477):-058.86(379. 822)

**О.І. Троциньська
Я.Л. Діденко**

МУЗЕЙ І ДІТИ: З ДОСВІДУ НАУКОВО-ОСВІТНЬОЇ РОБОТИ НАЦІОНАЛЬНОГО ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО ЗАПОВІДНИКА «ЧИГИРИН»

Стаття присвячена науково-освітній діяльності Національного історико-культурного заповідника «Чигирин», спрямованій на дитячу аудиторію. Поряд з традиційними формами комунікації автори описують нові способи взаємодії музейного закладу із відвідувачами: музейні освітні проєкти, творчі майстерні, квести та ін.

Ключові слова: *Національний історико-культурний заповідник «Чигирин», науково-освітня діяльність, дитячі музейні програми.*

Важливе місце в роботі Національного історико-культурного заповідника «Чигирин» займають дитячі музейні програми. Розвиток подібних освітніх програм «впливає на зміну іміджу музею у суспільному сприйнятті» [1, с. 55–56]. Актуальність цього напрямку музейної діяльності підтверджують заходи даної тематики, які відбулися протягом останнього часу – щорічні науково-практичні конференції «Музейна педагогіка – проблеми, сьогодення, перспективи», IV Всеукраїнський музейний фестиваль «Музей і діти: дитячі програми, центри, музеї». Дана тема постійно є одним із напрямків роботи конференцій та круглих столів.

В сучасних умовах музейні заклади змушені шукати нові способи та засоби комунікації в роботі з відвідувачами. «Сучасний музей прагне сформулювати від-